

det danske Folk i det Hele taget underkastet Forgængelighedens og Foranderlighedens Vilkaar. Det høie og ærede Thing skulde derfor vistnok have ubefriveligt vanskeligt ved at sige, hvormegen Indflydelse det Indtryk, som Kirkecommissionens modue. og overveiede Udtalelser havde paa Folket i det Hele, hvormegent dette Indtryk, siger jeg, havde virket til, at Thinget Aar efter Aar har stillet sig saaledes, som det har, til denne Sag. Rigtigt forstaaet, maa jeg derfor troe, at det skulde gaae underligt til anderledes, end at den lille trykte Samling af Betænkninger, som dengang fremkom, baade er læst af Rigsdagens Medlemmer og af mange Andre i Landet, og at den Strømning i Betragtninger og Ansuelser af de kirkelige Forhold, som ogsaa derigjennem har dannet sig, har haft en ikke ubetydelig Indflydelse paa, hvad Resultatet er blevet. Dette være sagt selv med Hensyn til det Negative, det Benegtende, som man aldeles vilde slaae hen; og det være strax sagt med Hensyn til de positive Virkninger af Commissionen, som jeg igaar berørte. Disse angaaende maa jeg gjøre opmærksom paa, at det er sandt nok, at Psalmebogen kunde bane sig selv en Vej, men Talen var fra min Side om Afgang til fri Benyttelse af den: og det er vist, at vi fra ældre Tid havde Forrifter, som hindrede Menighederne i at vælge, hvilken Psalmebog de vilde, hvad heelt vel maa erindres af mig, som tidligere har haft den Ære at sidde i Danmarks Rigsdag, og som maaskee først fremsatte et Forslag i den Retning i den første Samling, efterat Grundloven var givet, idet jeg dengang virkede for en Bemyndigelse dertil for Præst og Menighed, naar Biskoppen billigede det, men dengang ikke kunde sætte det igjennem. Det er altsaa dog vist, at det havde ikke saa lidt at betyde, at Kirkecommissionen udtalte sig for Agangen til, at denne Psalmebog frit maatte benyttes i Menighederne, og at Følgen deraf er, at den har udbredt sig over hele Landet. Jeg veed meget godt, at der ligger et Led imellem, nemlig den kongelige Resolution, men naar vi tale om Historien, tale vi ikke blot om, hvem der i sidste Endelig sætter det afgjørende Stempel paa, hvad Tiden sigter henimod og hvad der nærmest har gjort sig gjældende; men vi fæste da ogsaa Blikket paa, hvad der har

bidraget til, at Udsaldet er blevet som det er. Rigeledes med Hensyn til Sognebaandsløsningsagen, veed jeg Sammenhængen bedre — om Forbalelse! jeg vilde ikke sige det Ord — men jeg veed det tidligere end maaskee mange ærede Medlemmer i denne Forsamling. Thi jeg var med til at begjære Sognebaandsløsning, dengang Stænderne første Gang samlede i Nøeskilde, saa jeg er en meget gammel Ven af den Sag. Men der var ogsaa megen Modstand imod den og det ikke blot i Geistlighed, idet der var store Betænkninger derimod hos en talrig Deel af det danske Folk. Og Ingen kan, det troer jeg, tvivle om, at det havde en høist betydelig Indflydelse paa Omslaget i den Henseende, at Kirkecommissionen saa ganske ubetinget erklærede sig for Sognebaandsløsningen, med det Udtryk oveniisøbet, — jeg citerer efter Husommelsen, — at det var til Styrke for Sogneforbindelsen, at de vilde indføre Sognebaandsløsningen. Det var ikke, troer jeg, uden betydelig Indflydelse paa den Lov, der senere fremkom. Jeg veed meget godt, at den Minister, som havde fremkaldt Commissionen, var saa langt fra at følge den i det Stykke, at han tvertimod vilde vide foreslaaet den fattige Begyndelse, som allerede fandtes i Kjøbenhavn, nemlig med Hensyn til Confirmation og Altergang. Men jeg veed ogsaa, at Commissionens Udtalelse havde Noget at betyde for den Minister, som fulgte efter ham, og som idetmindste fra min Side altid skal nævnes med Ærbødighed og Taknemlighed, fordi han har forstaaet, hvorledes man skulde behandle de kirkelige Forhold under den Udviklingsstilstand, som er indtraadt i vort Fædreland. Det er ganske vist — idetmindste efter min Overbeviisning —, at for ham havde Commissionens Udtalelser en betydelig Vægt, og det Samme var Tilfældet i Landet i det Hele. Der blev sagt af det meget ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds, at jeg saa ogsaa havde givet Kirkecommissionen Æren for Alt, hvad der var fulgt deraf; men det er ikke at forstaae mig rigtigt, thi det har jeg ikke sagt. Jeg har sagt, at den ene Indrømmelse havde ført til en Række andre, hvoraf den sidste for Dieblilket har foranlediget det Lovforslag, som jeg har haft den Ære at forelægge for den